

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ioannis S. R. E. Cardinalis Bona Opera Omnia

Tribus Tomis comprehensa

De Divina Psalmodia, Ejusque Causis, Mysteriis, Et Disciplinis, deque variis Ritibus omnium Ecclesiarum in psallendis Divinis Officiis, Tractatus, Historicvs, Symbolicvs, Asceticvs. Sive Psallentis Ecclesiae Harmonia - Opus novum, & curiosum, ac multiplici eruditione illustratum ... Operum ...

Bona, Giovanni

Parisiis, 1678

§. 13. De Ritu Graecorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9929

§. XIII.

De ritu Græcorum.

I. **A**B Ecclesia Occidentali ad Orientalem transeo, à Latino ad Græcum idioma. Vox quidem dissona, ut loquitur (a) Hieronymus, sed una Religio. Sunt autem Græcorum ritus in omnibus Ecclesiis, & Monasteriis Orientalibus similes, exceptis paucissimis observationibus, quæ licet modici momenti sint, diversis tamen Typicis nomen dederunt: est enim Typicon S. Sabæ, Studitarum, Montis sancti, quæ quidem Typica varietatem potius Monasticarum constitutionum, quam sacrorum rituum continent. Psalterium dividunt Græci in viginti *καθίσματα* quasi sedes, & pausas, sive stationes, quia dum bini, & bini ad recitandum accedunt, illis stantibus cæteri sedent. Quodlibet Cathisma sive pluribus, sive paucioribus constet Psalmis in tres partes distinguitur per Versum *Gloria Patri*: imo Cathisma 17. quod unicum habet Psalmum 118. eadem distinctione in tres sectiones dividitur. A Dominica in Albis usque ad Dominicam post octavam Exaltationis S. Crucis, quæ die 14. Septembris à Græcis solemniter celebratur, totum Psalterium semel in hebdomada percurrunt hoc modo. Die Sabbati in Vesp. dicunt primum Cathisma. Die Dominico in Matutino secundum, & tertium. Feria secunda in Matut. 4. & 5. In Vesp. 6. Feria tertia in Matut. 7. & 8. In Vesp. 9. Feria quarta in Matut. 10. & 11. In Vesp. 12. Feria quinta in Matut. 13. & 14. In Vesp. 15. Feria sexta in Matut. 19. & 20. In Vesp. 18. Sabbato in Matut. 16. & 17. A Dominica post octavam Exaltationis usque ad Dominicam in Quinquagesima eundem ordinem servant in Psalterio legendo, nisi quod Feria

a Hier. sep. 17.

secunda, tertia, quarta, & quinta semper in Vesperis legunt Cathisma 18. & ea Cathismata, quæ vespers horum dierum assignata erant, adjiciuntur Matutino: & Matutino diei Dominicæ superadditur Cathisma 17. A Quinquagesima usque ad Feriam quartam Dominicæ Psalmarum bis in hebdomada Psalterium recitant. Die Sabbati ad Vesperas legunt primum Cathisma, Die Dominica ad Matut. 2. 3. & 17. Feria secunda ad Matut. 4. 5. & 6. Ad Tertiam 7. Ad Sextam 8. Ad Vesp. 18. Feria tertia ad Matut. 9. 10. & 11. Ad Primam 12. Ad Tertiam 13. ad Sextam 14. Ad Nonam 15. Ad Vesp. 18. Feria quarta ad Matut. 16. 19. & 20. Ad Primam primum. Ad Tertiam secundum. Ad Sextam 3. Ad Nonam 4. Ad Vesp. 18. Feria quinta ad Matut. 5. 6. & 7. Ad Primam 8. Ad Tertiam 10. Ad Sextam 11. Ad Nonam 12. Ad Vesp. 18. Feria sexta ad Matut. 13. 14. & 15. Ad Tertiam 19. Ad Sextam 20. Ad Vesp. iterum 18. A Feria quarta Dominicæ Palmarum usque ad Dominicam in Albis exclusivè non legunt Psalterium, nam ista cathismata omittunt, quæ solent adjungi Officio jam ex quibusdam Psalmis, & Orationibus constituto. Omnia verò Cathismata aliquando ex octo, vel novem Psalmis, aliquando ex paucioribus constant, excepto 17. quod, ut dixi, unicum habet Psalmum *Beati immaculati in via*.

II. Totum Officium dividunt Græci in Nocturnum quod *μεσονύκτιον* vocant, id est Officium mediæ noctis, Matutinum, Laudes, Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Vesperas, Completorium: quibus additur Typicon, quod loco Missæ recitari solet.

Nocturnum sic incipit. *Benedictus Deus noster nunc & semper, & in secula seculorum, Amen. Rex cælestis, consolator spiritus veritatis, qui ubique es, & replet omnia, thesaurus bonorum, & vita largitor: Veni, & inhabita nos, & munda nos ab omni macula, & salva bone animas nostras.* Sequitur Trisagion, videlicet, *Sanctus Deus, sanctus*

*Espe-
espe-
atuti-
nifma
Do-
reci-
ifma,
da ad
. Ad
d Pri-
m 15.
20.
Ad
ta ad
n 10.
a sex-
xtam
e Pal-
on le-
quæ
s, &
ali-
pau-
icum
num
ctis,
tam,
dicitur
nunc
estis,
nia,
nos,
s no-
san-
ctus*

*Esus fortis, Sanctus immortalis miserere nobis: & dicitur ter
Gloria Patri. Sanctissima Trinitas miserere nostri, Domine dele
peccata nostra, Domine parce iniquitatibus nostris, Sancte visi-
ta, & medere infirmitatibus nostris propter nomen tuum. Ky-
rie eleison, ter Gloria Patri. Quoniam tuum est regnum, &
virtus, & Gloria Patris, & Filii, & Spiritus sancti, nunc
& semper, & in secula seculorum, Amen. Kyrie eleison duo-
decies. Gloria Patri. Venite adoremus Regem nostrum Deum.
Venite adoremus Christum Regem nostrum Deum. Venite ado-
remus, & procidamus coram ipso Domino Iesu Christo, &
Deo nostro. Hoc initium est omnibus horis commune,
si dicantur separatim: si autem simul recitentur, illa
Officia quæ ad junguntur, ab illis versiculis incipiunt,
Venite adoremus. deinde Noct. ita proseguuntur. dicunt
Psalm. 50. *Miserere*, & integrum Psalm. 118. *Beati im-
maculati in via. Credo in unum Deum*, Trisagion, Tro-
paria consueta, & præscripta. *Kyrie eleison* quadragesies,
cum solitis Orationibus. Tum sequitur secunda pars
Nocturni. *Venite adoremus* ter, ut supra, Psalm. 120.
Levavi oculos meos & 133. *Ecce nunc*. Trisagion, Tro-
paria pro defunctis. *Kyrie eleison* duodecies. Oratio pro
defunctis, & dimissio Nocturni cum precationibus pro
viviis, & eorum necessitatibus specialiter expressis, &
pro defunctis. Hic accedit petitio veniæ, & absolutio
Sacerdotis, seu Archimandritæ, aut alterius Præpositi
Monachorum. die Sabbati loco Psalmi *Beati immaculati*
dicuntur Psalmi sequentes, *Te decet Hymnus* usque ad
Deus in adiutorium inclusive, videlicet à 64. usque ad
69. dominica die Nocturnum penitus diversum est. Post
commune principium dicitur Psalmus *Miserere*. Tum
Odarium de sanctissima Trinitate, quod novem odis
constat, sicut cætera omnia Odaria: secunda tamen ode
non canitur. Trisagion, Troparia consueta, Litaniam
pro variis indigentibus, Petitio veniæ, absolutio, & pre-
cationes pro viviis, eorumque necessitatibus.*

Ad Matutinam præmisso initio superscripto dicuntur

Te

Psalmi 19. & 20. *Exaudiat*, & *Domine in virtute tua*. Mox Trisagion cum Tropariis, & Litanía Sacerdotis. Tum Psalmi sex, nempe 3. *Domine quid multiplicati sunt?* 37. *Domine ne in furore*, 62. *Deus Deus meus ad te de luce vigilo*, 87. *Domine Deus salutis meae*, 102. *Benedic*, & 142. *Domine exaudi*. Sequitur Litanía magna Sacerdotis. Canitur deinde, *Deus Dominus & illuxit nobis*, seu *Alleluia* pro diversitate temporum, Troparia, & debita Cathismata Psalterii, Psalmus 50. *Miserere*, & post ipsum aliquot Odaria. Tum *Magnificat*, addendo post quemlibet versiculum glorificationem B. Virginis Mariæ. In festis tamen solemnioribus non *Magnificat*, sed quædam alia cantantur, & in aliquibus festivitátibus sufficit ode nona, quæ semper sine ulla exceptione B. Virginis laudes continet.

Laudes immediatè junguntur Matutino, ideoque incipiunt sine præviis oratiunculis, sed post Exapostilarion, sive dimissorium canitur *omnis spiritus laudet Dominum*. Sequuntur Psalmi 148. *Laudate Dominum de cælis*, 69. *Deus in adjutorium*, & 108. *Deus laudem meam ne tacueris*, interserendo ultimi Psalmi Versiculis Stichiria diversa pro dierum diversitate. Additur *Gloria in excelsis* totum cum orationibus: Tum Litaníæ, & Stichiria cum quibusdam Versiculis: & post *Gloria Patri* cum Stichirio cantatur Versiculus *Bonum est confiteri Domino*. Demum Trisagion, Troparion, Litaníæ, & finis.

Ad Primam post initium dicuntur Psalmi 5. *Verba mea auribus percipe*, 89. *Domine refugium*, & 100. *Misericordiam*, & *judicium*. deinde Troparia pro temporis exigentia, & nonnulla quæ nunquam mutantur, Trisagion, Contacion quod est brevissimus modulus, *Kyrie eleison* quadraginta vicibus, Orationes, & finis.

Ad Tertiam, Sextam, & Nonam idem ordo servatur, sed Psalmi diversi sunt, & diversæ Orationes. Psalmi Tertíæ sunt 16. 24. & 50. *Exaudi Domine justitiam meam*, *Ad te Domine levavi animam meam*, &

Miserere. Sextæ 53. 54. & 90. *Deus in nomine tuo, Exaudi Deus orationem, & Qui habitat.* Nonæ 83. 84. & 85. *Quam dilecta, Benedixisti, & Inclina.* Cæterum præter horas sunt quoque Officia, quæ Mezoriam nuncupantur. Mezorium primæ horæ post initium à Trisagio sumptum, habet Psalmos 45. 91. & 92. *Deus noster refugium, Bonum est confiteri, & Dominus regnavit, decorem indutus est.* Sequitur Trisagion, & post ipsum Troparia, tum Kyrie eleison triginta vicibus, Orationes, & finis. Similiter procedunt reliqua Mezoriam, sed Psalmos & Orationes peculiare habent. Mezorium horæ tertiæ his constat Psalmis 29. 31. & 60. *Exaltabo te Domine, Beati quorum, Exaudi Deus deprecationem meam.* Sextæ 55. 56. 69. *Miserere mei Deus quoniam conculcavit me homo, Miserere mei Deus miserere mei, Deus in adjutorium meum intende.* Nonæ 83. 84. 85. ut supra ad Nonam.

Typicon ita incipit. *Benedic anima mea Dominum: Benedictus es Domine:* sequuntur Psalmi 102. & 145. *Benedic anima mea Dominum, & Lauda anima mea Dominum.* Tum Canticum de Verbo incarnato. Octo beatitudines cum Tropariis, aut Stichiriis, Epistola, & Evangelium. Precationes cum glorificatione sanctissimæ Trinitatis. *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Credo in unum Deum.* Oratiuncula deprecatoria *Pater noster.* Contacia. *Kyrie eleison* duodecies. Oratio ad sanctissimam Trinitatem. Psalmus 33. *Benedicam Dominum in omni tempore, & finis.*

Ad Vesperas post consuetum initium dicitur Psalmus 103. *Benedic anima mea Dominum:* Tum Litaniam magna. Postea Psalterium, mox Psalmi 140. *Domine clamaui ad te, 141. Voce mea ad Dominum clamaui, 129. De profundis, & 116. Laudate Dominum omnes gentes:* Versibus autem duorum Psalmorum posteriorum intermiscuntur stichiria. Sequuntur Versiculi, Prophetiæ, Litaniam, Orationes, Psalmus 122. *Ad te levavi oculos*

meos cum stichiriis. diebus Sabbati, & in primis Vesperis solemnitatum loco præfati Psalmi alii Versiculi adhibentur. demum *Nunc dimittis*, Trisagion, Troparion, Litaniam, & finis.

Completorium, quod à Græcis ἀπόδειπνον dicitur, quia post cœnam persolvi solet, triplex est pro temporum diversitate. Aliud est parvum, aliud medium, aliud magnum. Completorium parvum præmisso principio habet Psalmos, 50. *Miserere*, 69. *deus in adiutorium*, & 142. *Domine exaudi*. Sequitur *Gloria in excelsis* cum Orationibus. Tum Odarium. Trisagion, Troparia, *Kyrie eleison* quadragesies, Oratio ad Deum, Oratio ad B. Virginem, alia Oratio ad deum, & finis cum petitione veniæ, absolutione, & precationibus pro vivis, & defunctis. Completorium medium post initium habet Psalmum *Qui habitat*, tum Canticum *Isaiæ Nobiscum deus*, postea Troparia, *Credo in unum deum*, Invocationes B. Virginis, angelorum, & Sanctorum, Trisagion, Troparia, *Kyrie eleison* quadragesies, & Orationem. mox ter *Venite adoremus*, Psalm. 50. 69. & 142. *Gloria in excelsis*, & reliqua, ut in parvo Completorio. Completorium magnum in tres partes distinguitur. Prima pars post initium constat Psalmis, 4. *Cum invocarem*, 6. *Domine ne in furore*, 12. *Vsquequo*, 24. *Ad te Domine*. 30. *In te Domine speravi*, & 90. *Qui habitat*. Sequitur Canticum *Isaiæ Nobiscum deus*, Troparia, *Credo in unum Deum*, Invocationes B. Virginis, Angelorum & Sanctorum, Trisagion, Troparia, *Kyrie eleison* quadragesies, & Oratio. Secunda pars incipit à Versu *Venite adoremus*, ter: deinde dicuntur Psalmi 50. & 101. *Miserere*, & *Domine exaudi*. Tum Oratio manasse Regis Judæorum, Trisagion, Troparia, *Kyrie*, & oratio. Tertia pars post *Venite adoremus* ter habet Psalmos 109. & 142. *Dixit Dominus Domino meo*, & *Domine exaudi*: deinde *Gloria in excelsis*, & reliqua, ut in parvo Completorio. atque hi sunt ritus, quibus com-

miniter utuntur Græci : sunt tamen aliqua quæ pro ratione temporum immutantur. Officium enim hebdomadæ Paschatis diversum est & brevissimum, Officium Quadragesimæ solito longius, & alia multa sunt, quæ sigillatim describi non possunt: & si quis ea exactius scire desiderat, Typica consulere debet. Porrò Græci ritus nullibi exactius observantur, quam in Monte sancto, quem Geographi Athon vocant. degunt in eo multa milia Monachorum in diversis monasteriis, estque in tanta apud Græcos sanctimoniam æstimatione, qua Roma apud nos. Mons aded elatus est, inquit Pomponius Mela, ut credatur altius surgere, quam unde imbres cadunt. Longitudo ejus trium dierum, latitudo dimidii diei iter habere dicitur, estque in Macedonia. Sunt autem ritus Græcorum antiquissimi à sanctis Patribus Sabba, Charitone, Euthymio, & aliis sapientissimè ordinati. Successu verò temporis multa addita, & mutata sunt, ut docet vir doctissimus, & horum rituum peritissimus Leo Allatius lib. 3. de consensu Orientalis & Occidentalis Ecclesiæ cap. 13. & in dissertatione de libris Ecclesiasticis Græcorum. Atque hinc factum est ut Græcanica Officia in ingentem molem excreverint

§. XIV.

De ritu Græco Monachorum Cryptæ ferratæ Ordinis

S. Basilii.

I. **M**onasterium Cryptæ ferratæ in agro Tusculano ritus habet à communi usu Græcorum in nonnullis differentes, quod quidem discrimen licet essentialè non sit, vel magni momenti, libet tamen eosdem ritus hic seorsim describere, prout ab illo Monasterio mihi transmissi sunt, ad uberiores Officii Græci cognitionem. Psalterium dividunt in 20. Cathismata, ut supra : & singulorum Officiorum hæc series est.

Nocturnum sive μεσονύκτιον certis tantum diebus, recitant, ut in Adventu Domini, & in Quadragesima,